

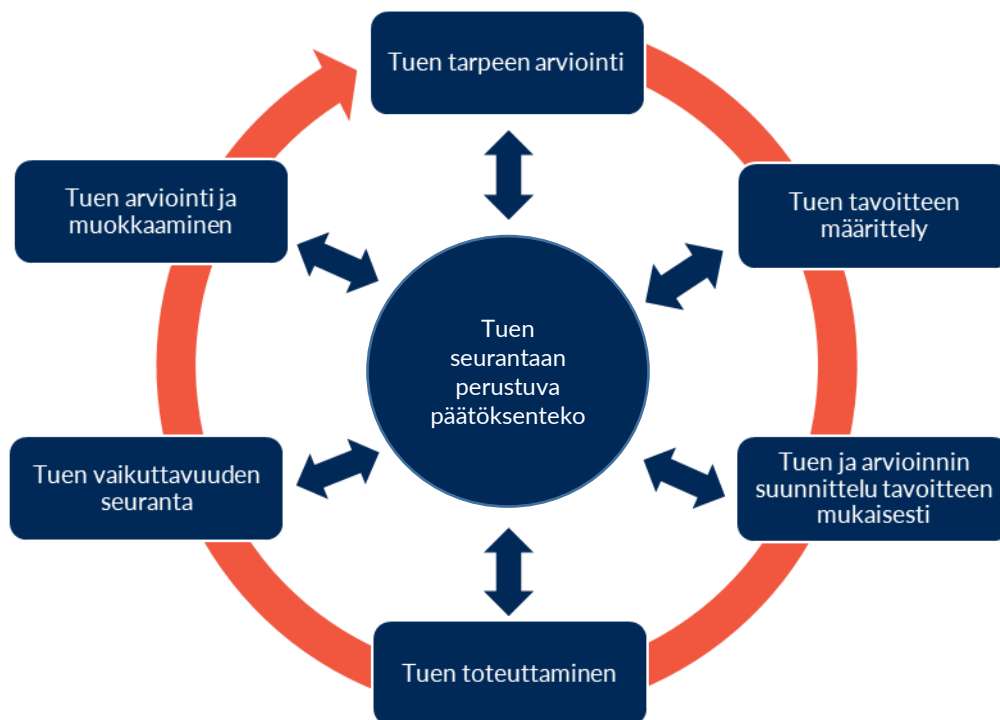
TUKIVASTEMALLI JA TUEN VAIKUTTAVUUDEN SEURANTA

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskeva ohjeistus kuvaa sisällön sijaan sen rakennetta, kolmiportaisessa mallissa tuen portaita (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki) ja tuen muotoja (tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkkaus- ja avustajapalvelut jne.). Tuen portaot tai muodot eivät kuitenkaan kerro sen sisällöstä. Tuen konkreettinen toteuttaminen – opetus, ohjaus tai harjoittelu – perustuu opettajan päätöksiin tuen kohdentamisesta sekä siinä käytettävistä keinoista ja välineistä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskevassa keskustelussa on kansainvälisesti yhä vahvemmin esillä pyrkimys tutkimusnäyttöön perustuvien keinojen tunnistamiseen. Esimerkiksi lukemisen vaikeuksia koskeva vaikuttavuustutkimus pyrkii kehittämään ja tunnistamaan opetuksellisia keinoja, joilla lukemisen ongelmia eri vaiheissa pystytään mahdollisimman tehokkaasti lieventämään. Lukemisvaikeuksien tutkimuksessa tässä suunnassa ollaan pisimmällä, mutta vielä on paljon matkaa tilanteeseen, jossa valmiita, vaikuttaviksi osoitettuja tuen malleja olisi tarjolla kaikkiin yksilöllisiin oppimisen vaikeuksiin.

Tutkiva työote ja tukivastemalli opettajan työssä

Myös opettaja itse voi kehittää työtään ja kerätä tietoa tuen vaikutuksista systemaattisella tutkivalla työotteella. Kohdennetun tuen toteuttaminen luku- ja kirjoitustaidon kehityksen ongelmiin koulussa on itse asiassa hyvin lähellä yksittäistapaustutkimuksen toteuttamismallia ja sen vaiheita: tunnistetaan tukea tarvitseva oppija, mietitään mihin osataitoon, kehitysvaiheeseen tai tarpeeseen tuki kohdennetaan, mietitään tuen konkreettiset välitavoitteet, suunnitellaan perustellut keinot osaamistavoitteisiin pääsemiseksi, toteutetaan tuki, ja tuen aikana arvioidaan systemaattisesti sen vaikutusta.

Edellä kuvattua toimintatapaa voidaan kutsua tukivastemalliksi (ks. oheinen kuvio). Tuen keinot voivat perustua tutkimuksen perusteella toimiviksi tiedettyihin menetelmiin ja keinoihin. Tutkimukseen perustuvien menetelmien puuttuessa lähtökohtana ovat lukivaikeuksia koskevan teoreettisen tiedon näkökulmasta perustellut oletukset tehokkaasta kehityksen tukemisen tavasta. Tukivastemallissa opettaja toimii kuten tutkija: hän tekee perustellun oletuksen oppimisen tehokkaasta yksilöllisestä tukemisesta. Tuen aikana kerättävän tiedon perusteella voidaan päätellä, oliko alkuperäinen oletus oikea vai onko tukea syytä muokata tai täsmentää.

Arviointi osana tukea

Usein arviointi ymmärretään vain tuen tarpeen tunnistamiseksi. Tukivastemallissa tunnistaminen on kuitenkin vasta arviointiprosessin alku: kehityksen systemaattinen seuranta on olennainen ja erottamaton osa tukea. Arvioinnin lähtökohta on myös erilainen: oppijan ominaisuuksien arvioinnin sijaan arvioidaan tuen vaikuttavuutta eli oppijan vastetta tukeen. Tukivastemallissa arviointi on siis tuen aikaisen kehityksen seuranta ja tuen vaikuttavuuden arviointia. Painopiste on yksilöllisen kehityksen suunnan arvioinnissa: kehittykö tuen kohteena oleva taito tavoitteiden suuntaan.

Seuranta-arvioinnin tuottama tieto ohjaa tuen muokkaamista. Jos kehitys ei ole toivotun kaltaista, päästään miettimään tuen muokkaamista: pitäisikö tuki kohdentaa eri vai-

heeseen tai osataitoon, onko se riittävän intensiivistä tai yksilöllistä tai pitäisikö harjoittelun tapoja tai sisältöjä muokata? Oppimisen ja kehityksen seuranta on siis jatkuvaa palautetta tuesta.

Tuen vaikuttavuuden arviointia ei ole kovin vaikeaa sisällyttää osaksi tukea. Valmiita arviointivälineitä seurantaan ei välttämättä ole tarjolla, mutta varsin monenlaisten taitojen yksilöllistä kehitystä voidaan seurata myös itse suunnitelluilla arvioinnin keinoilla. Esimerkiksi alkava lukutaito edellyttää tiettyjen osataitojen oppimista, kuten kirjainäännevastaavuuksien ja tavuttamisen hallintaa tai äänteiden yhdistämisen oivaltamista. Tällöin kehityksen arviointi on suoriutumisen vertaamista selkeään osaamisen kriteeriin: hallitaanko osataito ongelmitta vai ei. Tällaisessa arvioinnissa vaikkapa saman arviointivälineen käyttäminen toistetusti ei ole ongelma. Sen sijaan lineaarisemmin kehittyvän taidon, kuten lukemisen sujuvuuden kehityksen systemaattinen arviointi edellyttää hiukan enemmän vaivannäköä: kehitystä voidaan arvioida systemaattisesti seuraamalla lukunopeutta vaikeudeltaan saman tasoisten tekstien lukemisessa eri arviointikerroilla tuen aikana.

Arviointi palautteena

Erityisen tärkeää tuen vaikuttavuuden seuranta on siksi, että kehittyminen voi olla hidasta ja edellyttää usein hyvin pitkäjänteistä tukea. Tällöin kehitys jää helposti huomaamatta, mikä voi vaikuttaa sekä opettajan että oppijan motivaatioon ja luottamukseen työskentelystä. Toisaalta systemaattinen tuen aikaisten taitojen arviointi tekee usein näkyväksi sen, että taidon perusteiden harjoittelussa on monesti syytä viivähtää varsin pitkään.

Yksilöllistä kehitystä koskeva arviointitieto toimii palautteena kehityksestä paitsi opettajalle, myös oppijalle itselleen. Moni oppimisen vaikeuksien kanssa painiskeleva oppija saa myönteistä palautetta kehityksestä väistämättä harvoin. Yksilöllistä kehitystä koskeva konkreettinen ja systemaattinen palaute on oppijalle kohdentamatonta yleistä kannustamista uskottavampaa. Juuri konkreettisen, suoriutumiseen liittyvän palautteen tiedetään vahvistavan myönteisiä minäuskomuksia vaikean taidon hallinnasta ja sen oppimisesta. Tutkimuksen perusteella tiedämme myös, että oppimisvaikeuksiin liittyy usein uskomus siitä, että taidot ja vaikeudet ovat muuttumattomia. Konkreettinen palaute edistymisestä näyttää oppijalle, että taidot ovat muokkautuvia. Tämä tekee samalla näkyväksi sen, että taitoja voidaan kehittää ja että tavoitteellinen työ tuottaa myös tuloksia.

Tukivastemallissa arviointi on siis formatiivista yksilöllisen kehityksen suunnan seurantaa. Siitä saatava tieto on palautetta tuesta ja syötettä tukea koskeville päätöksille: jatketaanko samalla tavoin, muutetaanko jotain vai onko jo aika siirtää tuen painopistettä eri kohteeseen tai voidaanko tuki lopettaa. Tukivastemallissa seuranta-arviointi on siis työkalu opetuksen ja tuen jatkuvaan kehittämiseen.